

УДК 616.1/4(09)(477.85)+378.6:61(477.85-25)

*О.С. Хухліна, О.В. Залявська***СТОРИНКИ ІСТОРІЇ ТА НАУКОВІ ЗДОБУТКИ КАФЕДРИ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ, КЛІНІЧНОЇ ФАРМАКОЛОГІЇ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ХВОРОБ ЗА 70 РОКІВ НЕВТОМНОЇ ПРАЦІ**

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

Резюме. У даній статті описано історію організації кафедри внутрішньої медицини, клінічної фармакології та професійних хвороб, напрямки наукових досліджень, навчально-методична та лікувальна робота, досягнення та здобутки в галузі медицини з моменту її заснування та перспективи подальшої роботи.

Ключові слова: Буковинський державний медичний університет, внутрішня медицина, госпітальна терапія.

Вступ. За роки свого існування кафедра внутрішньої медицини, клінічної фармакології та професійних хвороб досягла значних успіхів у навчально-методичній, науковій та лікарській діяльності. Зусиллями співробітників кафедри створені належні умови для проведення педагогічного процесу, виконання наукових досліджень та консультативної роботи в базових лікувальних умовах.

Мета дослідження. Дослідити основні історичні події створення кафедри внутрішньої медицини, клінічної фармакології та професійних хвороб та її внесок у розвиток медицини краю та світу.

Матеріал і методи. Проведено аналіз архівних матеріалів кафедри.

Результати дослідження та їх обговорення. Кафедра госпітальної терапії організована і розпочала роботу з серпня 1945 року під керівництвом професора В.А. Ельберга. Першими штатними викладачами кафедри були: кандидат медичних наук Д.Г. Кричин (у минулому асистент клініки М.Д. Стражеска), доцент О.О. Колачов (у минулому асистент Ростовського медінституту, головний терапевт IV Українського фронту, викладав курс військово-польової терапії), асистен-

ти І.Є. Лівшиць, А.І. Індицький та інші. У 1947 р. кафедра прийняла на навчання першого клінічного ординатора.

У 1948/49 навчальному році завідувачем кафедри обраний доктор медичних наук О.Б. Макаревич, який працював до березня 1949 р. З березня 1949 р. виконуючим обов'язки завідувача кафедри призначено О.О. Колачова. У 1950/51 навчальному році кафедрою завідував професор В.А. Тригер, а в 1951/52 навчальному році – знову доцент О.О. Колачов. У 1952 році на посаду завідувача обрано професора В.А. Тригера, який у 1970 р. перейшов на посаду професора кафедри.

З 1970 по 1981 рр. кафедру очолював професор О.О. Волощук. В осінньому семестрі 1981/82 навчального року обов'язки завідувача кафедри тимчасово виконував доцент С.Г. Федорук, який на той час працював проректором із навчальної роботи.

З 1982 по 1992 рр. кафедрою завідував професор О.М. Синчук, а з 1992 по 2009 рр. – доктор медичних наук, професор М.Ю. Коломєць (з 2000 по 2009 рр. – Перший проректор БДМУ). У травні 2009 року кафедру очолила доктор медичних наук, професор О.С. Хухліна.

Колектив кафедри в 1967 році

Колектив кафедри в 1986 році

Проф. О.О. Волощук

Професорами кафедри працювали доктори медичних наук В.М. Коновчук (з 1993 по 1996 рр.), Т.М. Христич (з 1997 по 2001 рр.), О.І. Федів (з 2002 по 2007 рр.), О.С. Хухліна (з 2006 по 2009 рр.).

За період 1945-2013 рр. колективом кафедри вивчалися актуальні проблеми діагностики та лікування серцево-судинної патології (ішемічна хвороба серця, серцева недостатність, гіпертонічна хвороба); патології органів травлення (виразкова хвороба, захворювання печінки та жовчного міхура, гастроєзофагеальна рефлюксна хвороба, панкреатит, коліт), проблеми гематології (анемічні стани, проблеми гемостазіології), пульмонології (хронічне обструктивне захворювання легень, бронхіальна астма, пневмонії), ревматології (ревматична лихоманка, реактивні артрити, деформівний остеоартроз) за їх поєднаного перебігу.

У 1970-1975 рр. разом із кафедрами загальної і госпітальної хірургії співробітники кафедри вивчали клініку розладів гепатобіліарної системи, верхнього відділу шлунково-кишкового тракту і функціонального стану міокарда при хронічних дифузних захворюваннях печінки, ускладненому холециститі (школа професора О.О. Волощука).

Проф. О.М. Синчук

З 1975 по 1985 рр. колективом кафедри вивчалась ефективність комплексного лікування хворих на хронічний гепатит і цироз печінки із застосуванням внутрішньотканинного електрофорезу (школа професора О.О. Волощука).

З 1986 по 1993 рр. науковці кафедри досліджували стан центральної гемодинаміки, волюморегуляторну і екскреторну функцію нирок при зміні величини венозного повернення крові у хворих на хронічну ішемічну хворобу серця, детально вивчено вплив периферичних вазодилаторів на перебіг ішемічної хвороби серця в осіб із недостатністю кровообігу (школа професора О.М. Синчука).

З 1994 по 1998 рр. співробітники кафедри вивчали процеси вільнорадикального окиснення, метаболічні зміни та особливості механізмів компенсації та декомпенсації при захворюваннях системи травлення, цитопенічних станах на Буковині (у т.ч. в умовах дії факторів екологічної агресії), що дало можливість обґрунтувати диференційоване лікування цієї патології, профілактику та реабілітацію хворих (школа професора М.Ю. Коломойця).

З 1999 по 2008 рр. науковці кафедри працювали над вивченням стану системи гемостазу та

Проф. М.Ю. Коломоєць

метаболических змін при різних захворюваннях внутрішніх органів, зокрема у хворих на виразкову хворобу шлунка та дванадцятипалої кишки (О.І. Федів, В.С. Гайдичук, О.В. Андрусак, Л.В. Каньовська, О.Л. Рак), хронічний холецистит (О.С. Воєвідка, І.В. Третьяченко), неалкогольну жирову хворобу печінки, хронічний гепатит та цироз печінки в поєднанні з цукровим діабетом типу 2, гемобластозами, їх ускладнення: гепаторенальний синдром, портальна гастропатія (О.С. Хухліна, Є.І. Шоріков, М.П. Антофійчук, О.Б. Квасницька, Н.М. Паліброда), хронічний панкреатит (З.А. Мельничук, Т.Б. Кендзерська), хронічну мезентеріальну ішемію (Є.П. Ткач), хронічне обструктивне захворювання легень та бронхіальну астму (Л.Д. Тодоріко, С.В. Коваленко, І.В. Дудка, К.В. Рихліцька), ішемічну хворобу серця (Т.Я. Чурсіна, К.О. Міхалев), гіпертонічну хворобу (О.В. Каушанська, Н.І. Довганюк, Д.В. Шорікова), анемічні стани із коморбідними захворюваннями (В.М. Ходоровський, Н.Д. Павлюкович), а також при ураженнях органів травлення за опікової хвороби (Р.Р. Бойчук) (школа професора М.Ю. Коломоєця).

У 2003 році професором О.С. Хухліною започаткований новий напрямок наукових досліджень – вивчення молекулярних механізмів патогенезу неалкогольної жирової хвороби печінки та інсулінорезистентності (у хворих на цукровий діабет типу 2, ожиріння), розробка та впровадження нових методів діагностики, прогнозування перебігу, лікування та профілактики захворювань печінки, у тому числі вірусної етіології, на тлі метаболічного синдрому.

У 2009 році запланована й успішно виконана планова НДР кафедри на тему „Механізми формування та особливості поліморбідності: клінічна, функціональна та біохімічна оцінка перебігу поєднаної патології внутрішніх органів, методи диференційованої корекції” (термін виконання 01.2009 р. – 12.2013 р.). За період з 2009 по 2013 рр. виконані та захищені дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук асистентом кафедри Ж.А. Нечіпай (дисертація присвячена особливостям перебігу діабетичної гас-

Проф. О.С. Хухліна

ропатії та оптимізації лікування), асистентом А.А. Антонів (дисертація присвячена особливостям перебігу соматоформної вегетативної дисфункції та гіпертонічної хвороби у хворих на хронічний некалькульозний холецистит), аспірантом Н.О. Сливкою (дисертація присвячена дослідженню генетичних передумов формування синдрому портальної гіпертензії у хворих на хронічний алкогольний гепатит та цироз печінки), асистентом І.Б. Горбатюк (дисертація присвячена дослідженню особливостей перебігу хронічного холециститу та холестерозу жовчного міхура у хворих на ішемічну хворобу серця та ожиріння), аспірантом І.Ю. Корнійчук (дисертація присвячена дослідженню патогенетичних особливостей формування неалкогольної жирової хвороби печінки у хворих на ожиріння із синдромом надмірного бактеріального росту порожнинного вмісту тонкої та товстої кишки) (науковий керівник – професор О.С. Хухліна).

Істотними є наукові здобутки кафедри. За 70 років існування кафедри захищено сім докторських дисертацій: три – під керівництвом проф. В.А. Трігера (О.І. Самсон – 1958, І.О. Мельник – 1962, О.М. Синчук – 1970), три – під керівництвом проф. М.Ю. Коломоєця (О.І. Федів – 2002, О.С. Хухліна – 2006, Л.Д. Тодоріко – 2010), одна – під керівництвом професора Ю.І. Іванова (В.М. Коновчук – 1993), 60 кандидатських дисертацій, у тому числі 17 – під керівництвом проф. В.А. Трігера (Г.Г. Сергеев, С.О. Чуракова, М.Б. Шкляр, М.В. Кропельницька, Н.К. Кондрацька, Г.І. Златковська, О.М. Синчук, С.Г. Федорук, Г.І. Розгон, А.М. Колбасова, Є.А. Гохберг, Н.А. Іваненко, В.М. Попова, А.А. Ткачук, А.Є. Зайцев, К.П. Воєвідка, А.О. Шубравський), дві – під керівництвом професора О.І. Самсон (Д.Г. Лук'янчук, В.С. Самоїд), дві – під керівництвом проф. О.О. Волощука (Ф.А. Звершхановський, С.В. Білецький), одна – під керівництвом професора Л.І. Сандуляка (В.А. Масляно), одна – під керівництвом професора І.К. Владковського (Н.І. Довганюк), 26 – під керівництвом професора М.Ю. Коломоєця (О.І. Федів, О.М. Давиденко, О.В. Андрусак, В.С. Гайдичук, О.С. Воєвідка,

Т.Я. Чурсіна, В.В. Тимофеев, О.Л. Рак, Л.Д. Тодоріко, О.С. Хухліна, М.П. Антофійчук, Ж.М. Кулачек, Л.В. Фартушняк, Є.І. Шоріков, С.В. Коваленко, О.В. Каушанська, І.В. Трефаненко, І.І. Новицька, Є.П. Ткач, О.Б. Квасницька, Г.І. Шумко, В.М. Ходоровський, І.В. Дудка, Т.В. Рева, К.О. Міхалєв, Н.Д. Павлюкович), чотири – під керівництвом професора Т.М. Христич (З.А. Мельничук, К.Г. Шестакова, Ф.В. Кузик, Т.Б. Кендзерська), одна – під керівництвом професора О.І. Федіва (Н.М. Паліброда), одна – під керівництвом проф. В.К. Ташука (Д.В. Шорікова), п'ять – під керівництвом професора О.С. Хухліної (Ж.А. Нечіпай, А.А. Антонів, Н.О. Сливка, І.Б. Горбатюк, І.Ю. Корнійчук). На теперішній час виконуються п'ять кандидатських (Т.В. Дудка, О.С. Мандрик, О.В. Залявська, О.В. Танас, І.М. Осік), одна докторська дисертація (доцент Є.І. Шоріков), три магістерські науково-кваліфікаційні роботи.

За період з 1945 по 2013 рр. співробітниками кафедри опубліковано більше 5000 наукових та навчально-методичних праць, 27 нововведень, одержано 28 деклараційних патентів України на винахід та корисну модель, 89 посвідчень на раціоналізаторські пропозиції, надруковано і впроваджено в практику 25 методичних рекомендацій, 36 інформаційних листів, видано 18 монографій, найбільш значимими серед яких були „Функциональное состояние желудка, печени и поджелудочной железы у больных эндемическим зобом” (И.А. Мельник, 1959); „Практическое пособие по электрокардиографии” (А.Н. Сынчук, 1973); „Еритроцит при захворюваннях внутрішніх органів: патогенетична роль морфо-функціональних змін, діагностичне та прогностичне значення, шляхи корекції” (М.Ю. Коломоєць, Т.Я. Чурсіна, 1998), „Хронічний бронхіт” (М.Ю. Коломоєць, С.В. Коваленко, 2003), „Бронхіальна астма” (М.Ю. Коломоєць, Л.Д. Тодоріко, 2006), „Неалкогольна жирова хвороба печінки та інсулінорезистентність: етіологія, патогенез, клініка, діагностика та лікування глутаргіном” (О.С. Хухліна, М.Ю. Коломоєць, 2008), „Гастроезофагеальна рефлюксна хвороба та хронічне обструктивне захворювання легень: патогенез взаємообтяження та методи медикаментозної корекції” (І.В. Дудка, О.С. Хухліна, Т.В. Дудка, 2010), „Гіпертонічна хвороба, соматоформна вегетативна дисфункція та хронічний некаменевий холецистит: патогенез взаємообтяження, механізми прогресування, місце Аккупро в комплексному лікуванні” (О.С. Хухліна, А.А. Антонів, 2012), „Хронічний холецистит та холестероз жовчного міхура у хворих на ішемічну хворобу серця та ожиріння: патогенетичні та клінічні аспекти коморбідності, оптимізація лікування та профілактика прогресування” (О.С. Хухліна, І.Б. Горбатюк, 2013), „Неалкогольна жирова хвороба печінки, метаболічний синдром і синдром надмірного бактеріального росту: клінічні особливості перебігу, патогенетичні механізми взаємообтя-

ження та підходи до лікування” (О.С. Хухліна, І.Ю. Корнійчук, О.Є. Мандрик, 2013), „Бронхіальна астма та хронічний холецистит: особливості клінічного перебігу, механізми взаємообтяження, шляхи патогенетичної корекції” (О.С. Хухліна, Т.В. Дудка, Г.І. Шумко, 2013).

Серед усіх професорів, які працювали на кафедрі з дня її заснування, видатними особистостями, які здійснили істотний внесок у розвиток терапії, внутрішньої медицини, мали високі досягнення та здобутки в галузі медицини, державні нагороди, підготували багато учнів, кафедра вважає професорів: В.А. Трігера, О.М. Синчука, О.І. Самсон, О.О. Волощука, М.Ю. Коломоєця.

Значну роботу з вивчення захворюваності на серцево-судинну патологію провів професор В.А. Трігер, який очолював ініціативну групу практичних лікарів області, що вивчали цю проблему.

Фундаментальні роботи проф. О.М. Синчука присвячені проблемам діагностики та лікування ішемічної хвороби серця.

Роботи професорів О.І. Самсон, О.О. Волощука, М.Ю. Коломоєця присвячені питанням фізіології і патології органів травлення, проблемам удосконалення діагностики та лікування виразкової хвороби шлунка та дванадцятипалої кишки.

Професором О.І. Самсон започаткований новий напрямок у гастроентерології – клінічно-експериментально-гігієнічний. За її ініціативи вперше в країні (СРСР) при поліклініці створено гастроентерологічний кабінет, розроблені принципи і методика реабілітації пацієнтів із захворюваннями органів травлення, у 1964 р. засновано факультет підвищення педагогічної майстерності.

Актуальним питанням патології печінки та жовчовивідних шляхів присвячені фундаментальні роботи професора В.А. Трігера, доцента М.К. Кондрацької, доцента С.Г. Федорука, професора О.С. Хухліної.

Значний науковий внесок зроблено І.О. Мельником, С.О. Чураковою у вивчення патогенезу ендемічного зоба на Буковині, доцентом О.О. Колачовим – патогенезу, клініки та лікування Буковинської геморагічної пропасниці.

За ініціативи професора М.Ю. Коломоєця, доцента В.С. Гайдичука, Т.Я. Чурсіної та О.С. Хухліної у 1998 році засновано Чернівецьку обласну організацію „Асоціацію терапевтів імені академіка В.Х. Василенка”, вперше в університеті започатковано систематичне проведення передатестаційних циклів навчання (стажування), тематичного удосконалення та спеціалізації лікарів-терапевтів Буковини, організуються науково-практичні конференції для лікарів міста та області. За 15 років плідної роботи (з 1998 р.) вищезазначеними формами удосконалення охоплено більше 5000 лікарів-терапевтів, які високо оцінюють рівень підготовки на кафедрі.

Кафедра госпітальної терапії, а з 2005 року – внутрішньої медицини, клінічної фармакології та професійних хвороб брала активну участь у орга-

Кафедра внутрішньої медицини, клінічної фармакології та професійних хвороб (2013 р.)

нізації та проведенні багатьох наукових форумів, у тому числі III з'їзду кардіологів України (Чернівці, 1988), науково-практичних конференцій „Актуальні питання реабілітації гастроентерологічних хворих” (Чернівці, 1996), „Актуальні проблеми мікроциркуляції та гемостазу при патології внутрішніх органів” (Чернівці, 2002) та Пленуму геронтологів України „Фізіологія і патологія внутрішніх органів у хворих похилого та старечого віку” (Чернівці, 1996).

10-11 жовтня 2013 року колективом кафедри, за сприяння Департаменту охорони здоров'я та цивільного захисту населення Чернівецької ОДА, ЧОО „Асоціації терапевтів ім. акад. В.Х. Василенка” проведена Всеукраїнська науково-практична конференція „Коморбідність у клініці внутрішньої медицини: фактори ризику, механізми розвитку та взаємообтяження, особливості фармакотерапії”. Конференція була присвячена актуальним питанням патогенезу взаємообтяження, новим методам діагностики та сучасним підходам до лікування пацієнтів із коморбідною та поліморбідною патологією внутрішніх органів. Особлива увага надавалася сучасним методам профілактики захворювань внутрішніх органів та реабілітації пацієнтів з коморбідною патологією. Лекції майстер-класу та наукові доповіді читали провідні фахівці внутрішньої медицини, кардіології, гастроентерології, пульмонології, нефрології. Секційні засідання присвячені особливостям фармакотерапії коморбідних захворювань внутрішніх органів з позицій доказової медицини. Окреме секційне засідання присвячене сучасним підходам до профілактики та лікування артеріальної гіпертензії з урахуванням коморбідних захворювань внутрішніх органів (перегляд 2013 року) у рамках виконання Національної програми боротьби з артеріальною гіпертензією. У конференції взяли участь 15 професорів, більше 30 до-

центів та кандидатів медичних наук, 357 лікарів-терапевтів, кардіологів, пульмонологів, гастроентерологів, нефрологів, лікарів загальної практики – сімейної медицини восьми областей України.

У 2013 р. кафедра внутрішньої медицини, клінічної фармакології та професійних хвороб успішно завершила п'ятирічну комплексну науково-дослідну роботу на тему «Механізми формування та особливості поліморбідності: клінічна, функціональна та біохімічна оцінка перебігу поєднаної патології внутрішніх органів, методи диференційованої корекції». Колективом кафедри за цей період опубліковано: шість монографій, 176 вітчизняних статей, 12 зарубіжних статей, 298 тез доповідей на Україні, 63 закордонні тези, 15 патентів, чотири інформаційні листи, три методичні рекомендації, шість нововведень, 19 рацпропозицій. Разом із студентами опубліковано шість статей, 41 теза доповідей по Україні; три зарубіжні тези. Всього залучено в публікації 60 студентів різних курсів та спеціальностей. Вагомий внесок у наукові досягнення кафедри вносить щоденна праця лаборантів кафедральної лабораторії, потужність якої дає змогу виконувати наукові роботи і на інших кафедрах.

Колектив кафедри гідно зустрічає ювілей університету та 70-річчя кафедри високим рівнем кваліфікації її фахівців, що дозволяє забезпечувати належний рівень підготовки на до- та післядипломному етапі вищої медичної освіти, науковими здобутками молодих учених, широким впровадженням результатів наукової роботи в практику охорони здоров'я, високим рівнем надання висококваліфікованої медичної допомоги населенню області.

Висновок

Кафедра внутрішньої медицини, клінічної фармакології та професійних хвороб забезпечує належний рівень підготовки на до- та післядипло-

мному етапі вищої медичної освіти, науковими здобутками молодих учених, широким впровадженням результатів наукової роботи в практику охорони здоров'я, високим рівнем надання висококваліфікованої медичної допомоги населенню області.

Перспективи подальших досліджень. Перспективою подальшої наукової роботи кафедри є продовження наукових досліджень у галузі внутрішньої медицини з проблем коморбідного та поліморбідного перебігу захворювань внутрішніх органів, оптимізації діагностичного пошуку, їх лікування та профілактики).

НАУЧНЫЕ ДОСТИЖЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ КАФЕДРЫ ВНУТРЕННЕЙ МЕДИЦИНЫ, КЛИНИЧЕСКОЙ ФАРМАКОЛОГИИ И ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ ЗА 70 ЛЕТ НЕУСТАННОЙ РАБОТЫ

О.С. Хухлина, О.В. Залявская

Резюме. В данной статье описана история организации кафедры внутренней медицины, клинической фармакологии и профессиональных болезней, направления научных исследований, учебно-методическая и лечебная работа, достижения в области медицины с момента ее основания и перспективы дальнейшей работы.

Ключевые слова: Буковинский государственный медицинский университет, внутренняя медицина, госпитальная терапия.

SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS AND PROSPECTS OF DEPARTMENT OF INTERNAL MEDICINE, CLINICAL PHARMACOLOGY AND OCCUPATIONAL DISEASES FOR 70 YEARS OF TIRELESS WORK

O.S. Khukhlina, O.V. Zaliavska

Abstract. The study has described the history of the Department of Internal Medicine, Clinical Pharmacology and Occupational Diseases, directions of scientific researches, teaching and clinical work, accomplishments and achievements in the field of medicine since its foundation and the prospects for future work.

Key words: Bukovinian State Medical University, internal medicine, hospital therapy.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

Buk. Med. Herald. – 2014. – Vol. 18, № 1 (69). – P. 223-228

Надійшла до редакції 12.12.2013 року